

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	15.02.2019
Received / Makale Geliş	21.11.2018	Published / Yayınlanma	16.02.2019

YAŞAMIN ANLAMI VE İŞİN ANLAMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ THE RELATIONSHIP BETWEEN MEANING IN LIFE AND MEANINGFUL WORK

Dr. Oktay BALCI

MEB, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-0974-3850

Dr. Cengiz AĞ

Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-3610-4920

ÖZET

“Yaşamın anlamı nedir?” sorusu şüphesiz insanlık tarihinin en kadim sorusudur. Doğal bir anlam avcısı olan insanoğlu tabiatıyla yaptığı işinde de anlam aramaktadır. Araştırmalar yaşamında ve işinde anlam bulan insanların esenliklerini de uzun ve derin yaşadığını göstermektedir. Bu çalışmada stres veren meslek gruplarından birini yapan öğretmenlerin meslekleri ile ilgili anlamlılık düzeyleri ile yaşamlarındaki anlam arasındaki ilişki tespit edilmek istenmiştir. “Yaşamını anlamlı gören bir öğretmen acaba mesleğini de anlamlı mı görmektedir?” Ya da tam tersinden düşünersek “mesleğinde anlamlılığı yakalayan bir öğretmen acaba yaşamını da mı anlamlı bulmaktadır?” soruları çalışmamızın başlangıç noktası olmuştur.

Bu çalışma genel ve ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Hadımköy Beldesinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada anket metodu ile veri toplama yolu izlenmiştir. Öğretmenlerin yaşam amaçlarını ölçmek için Steger, Frazier, Oishi ve Kaler (2006) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Öğretmenlerin işlerinin anlamlılık düzeyini ölçmek için Steger, Dik ve Duffy (2012) tarafından geliştirilen “İş Anlamı Envanteri” kullanılmıştır.

Yapılan korelasyon ve regresyon analizinden sonra öğretmenlerin, “yaşamın anlamı” değişkeninin alt boyutu olan “yaşamda anlam varlığı” ile “işin anlamlılığı” algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde öğretmenlerin “işin anlamlılığı” algıları ile “yaşam anlamı” algıları arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ancak öğretmenlerin, “yaşamın anlamı” değişkeninin alt boyutu olan “yaşamda anlam arayışı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşamın anlamı, işin anlamı, işin anlamlılığı, yaşamda anlam varlığı, yaşamda anlam arayışı

ABSTRACT

“What’s the meaning in life?” is undoubtedly the oldest question of man’s history. As a natural meaning hunter, man has been seeking meaning in work for ages as well. Studies have shown that individuals who found meaning both in life and work have long and deep well-being. In this study we wanted to determine the relationship between meaning in life and meaning in work of teachers who perform a stressful job. We wonder if a teacher who found meaning in life, does it help to find meaningful in his/her work or vice versa. These questions are the inception points of this study.

General scanning and relational screening model were used in the present study. The universe of this study are teachers who work in primary, secondary and high schools in Hadımköy Town/Istanbul. The correlational survey model was used in this study.” The work and meaning inventory” (Steger, Dik and Duffy,2012) and “meaning in life questionnaire” (Steger, Frazier, Oishi and Kaler, 2006) scales were used in order to collect data.

The results of regression and correlation analyses showed that there is a positive and meaningful relationship between the dimension of meaning in life namely “presence of meaning in life” and “meaningful work”. Similarly there is a positive and meaningful relationship between “meaningful work” and “meaning in life”. But there isn’t any relationship between the dimension of meaning in life namely “search of meaning in life” and “meaningful work”.

Key Words: Meaning in life, meaning of work, meaningful work, presence of meaning in life, search of meaning in life

1. GİRİŞ

1.1. Yaşamın Anlamı

“Bir kere dilim tutuldu. O da biri bana “sen kimsin?” diye sorduğunda” diyordu Halil Cibran. Dili tutulanlardan biri de Bertnard Russell idi. Bir taksi şoförü arabasına binen ünlü düşünürü “Bütün bunlar

ne anlama geliyor?” diye sorduğundan Russell hiçbir yanıt verememişti (Baggini,2015:9). Gerçekten “ben kimim?” “Yaşamın anlamı nedir?” “Neden buradayım?” Ne için yaşıyorum?” gibi sorular belki de insanlık tarihinin en kadim sorularıdır. Zira bu tür soruların belirgin bir yanıtı olmadığı gibi bu sorulardan tamamen izole bir hayatın da sorgulanması gerektiğine dair kuvvetli bir inanç mevcuttur. Nitekim Sokrates “sorgulanmamış bir yaşamın, yaşanmaya değmez “olduğunu belirtmiştir. Öte yandan Aristo ona nispet edercesine “önce yaşa, sonra düşün” diyerek yaşamı aşırı sorgulamanın ikinci planda olması gerektiğini savunmuştur (Messerly,2012:5). Fakat Albert Camus, Sokrates ile aynı fikirdedir. Camus’a göre “yaşamın anlamı nedir?” sorusu ivedilikle yanıtlanması gereken soruların başında gelmektedir (Camus,2017:5).

Frankl’a (1963:113) göre “insanın anlam arayışı” yaşamındaki temel bir güdüdür. Aslında bu arayışın altında iki temel saik yatmaktadır. İlki kişiseldir ve bireyin kendi yaşamının anlamını sorgulamasını ifade etmektedir. Yalom (1980:423) buna “dünyevi anlam” adını vermiştir. İkincisi geneldir ve daha aşkın bir anlamı içermektedir. Burada birey sadece kendini değil evrendeki tüm varlıkların anlamını sorgulamaktadır. Yalom (1980:423) buna da “kozmetik anlam” adını vermiştir. Modern psikoloji disiplini hayatın anlamı veya kozmik anlam dediğimiz metafizik konularla ilgilenmemektedir. Modern psikolojinin ilgi alanına bireyin yaşamlarında anlamı nasıl ve ne ile deneyimleyeceklerini temsil eden “yaşamın anlamı” konusu girmektedir (Martele ve Steger,2016:532).

İnsanoğlu yerküre üzerinde doğal ve tek anlam üreticisidir (Emmons,2003:105). Alman Düşünür Ernst Cassier insanı “anlam üreten varlık” (animal symbolicum) olarak tanımlamıştır (Göka,2014:52). Aynı şekilde Yalom (2000:13) insanları “anlam arayan yaratıklar” olarak tarif etmiştir. “Anlam üretmek” bireyin eylemlerinin tek bir birleşik akış deneyimine dâhil etmesini ifade etmektedir (Csikszentmihalyi,1990:310). İnsanlar bunu hayat şemaları sayesinde yapmaktadır. Böylece kişi ilgisiz bilgileri yaşamın anlamına ilişkin tek başlık altında organize edebilmekte ve tanımlayabilmektedir (Vazeou-Nieuwenhuis: 2014:3). Bu aynı zamanda bireye, deneyimlerini mantığa ve tutarlılığa büründürmeyi sağlamaktadır (Reker ve diğ,1987:44). Öte yandan “amaç” sözcüğü başarılması gereken nihai hedefi temsil etmektedir. Nitekim Seligman (2002:260) anlamlı bir yaşamın bireyin kendini, kendinden daha büyük bir amaca hizmet vermesi olarak tarif etmiştir. Bu yüzden yaşamının anlamlı olduğunu söyleyen birey, aynı zamanda büyük bir amacının da olduğunu ifade etmektedir. Fakat her ne kadar “anlam” ile “amaç” birbirine yakın kavramlar olsa da aralarında küçük farklılıklar mevcuttur. Amaç, ulaşılmak istenen nihai gayeyi ve hedefi temsil ederken; anlam, kişinin deneyimine ve yorumuna tabidir (Göka,2014:133). Sözelimi Everest dağına tırmanmayı hedefleyen bir dağcı için bu bir amaçtır. Dağcının amacına ulaşmak için sarf ettiği çaba ve atfettiği değer ise “anlamı” oluşturmaktadır. Fakat burada unutulmaması gereken diğer bir nokta anlamın kişiden kişiye değişiklik gösterebilmesidir. Zira birine göre anlamlı olan bir yaşam, başka biri tarafından anlamsız olarak algılanabilmektedir. Üstelik anlam sadece kişiden kişiye değil, günden güne ve saatten saate de farklılık gösterebilmektedir (Frankl,2012:122). Bu yüzden yaşamın anlamı, nevi şahsına münhasır (*Sui generis*) bir kavram olarak kabul edilmiştir (Messerly (2012:18). Aynı şekilde Hick ve King (2009:642-643) yaşamın anlamını özel ve öznel bir yargı olarak kabul etmiştir. Martele ve Steger (2016:531) öznel yargıları genelleştirme çabası ile yaşamın anlamının üç anlama geleceğini ileri sürmüştür. İlk anlam bireyin yaşamını mantığa büründürme çabalarını ifade eden “uyumdur”. İkincisi bireyin yaşamına bir yön veya hedef belirlemesini sağlayan “amaçtır”. Üçüncüsü ise bireyin yaşanmaya değer bir hayatı yaşadığını temsil eden “değerdir”. Değer, anlamlılığı da ifade etmektedir. Sözelimi” Gandhi’nin yaşamı çok anlamlıdır” dendiğinde onun yaşamının değerli olduğu kastedilmektedir.

Yaşamın anlamının psikoloji biliminde özel bir yeri vardır. Deneysel psikoloji genellikle “hayatın anlamından” ziyade kişisel anlamı temsil eden “yaşamın anlamı nedir?” sorusuna yoğunlaşmıştır (Reker and Wong,1988:220). Çünkü hayatın anlamını temsil eden geleneksel veya “hazır bulunmuş” (ready-made) anlam öznel değildir. Burada anlam çoğu zaman bir din olgusundan ibarettir. İnsanlar Tanrı tarafından yaratılmış ve Tanrı’nın insanı yaratmasının altında yüce bir amaç yatmaktadır. Bu amaç aynı zamanda insanın yaşamının anlamını da oluşturmaktadır (Burton,2018) (Onur,2016:310). Dolayısıyla yaşamın anlamı nedir sorusunun yanıtı da bellidir (Sharon,2014:16). Kabaca bu yanıt “cennette sonsuz hayatı hak etmek için Tanrı’yı bilmek ve onun emirlerine uymak” şeklindedir. Lakin bu hazır anlamı benimseyen insanların çoğunda kaderci söylemlerin (*kaderim böyleymiş, elden ne gelir!*) ve davranışların (tembellik) geliştiği görülmektedir. Bu tür insanlar yaşamlarında bireysel anlamı aramaktan çekinmekte ve yaşamları “*mauvasei foi*” olarak sürdürmektedirler. “Mauvasei foi” varoluşçu

felsefeciler tarafından kullanılmış bir kavramdır. Bireyin özgür seçimle hayatına yön vermesinin muhtemel potansiyel sonuçlarından korkması ve kendisini seçeneksiz olduğuna dair kandırmasını ifade etmektedir (Baggini,2015:23). Oysa bireysel anlam arayışının uhrevi anlam ile kesişmeyeceğine dair kesin bir yargı da mevcut değildir.

Steger ve diğerleri (2008:222) insanın anlam arayışını “deneyimleri sentez yapmak, birleştirmek ve anlamak için derinden gelen bir arzu” olarak kabul etmiştir. Aynı şekilde Frankl anlam arayışını insanoğlunun varoluşunun gizli anlamına vakıf olmasını sağlayan bir süreç olarak tanımlamıştır (Frankl,2012:121). Benzer nedenlerle yaşamın anlamı bazı kuramcılar tarafından (Frank, Maddi, Seligman, Maslow) pozitif psikolojinin bir konusu olarak ele alınmıştır. Pozitif psikoloji insanların zayıf yanlarından ziyade güçlü yanlarına odaklanmaktadır (Seligman ve Csikszentmihalyi,2000:13). Araştırmalar yaşamında anlam bulan insanların genellikle onları zinde tutan ve bir “akış” halinde çalışmasına neden olan zorlu hedeflere sahip olduğunu göstermektedir (Csikszentmihalyi,1990:310). Aynı şekilde Seligman (2002:260) yaşamını anlamlı olan bireylerin hedonistik (hazcı) yaklaşımın aksine esenliklerinin daha uzun sürdüğünü öne sürmüştür. Mutlu bir yaşam ile anlamlı bir yaşamın farkı da burada yatmaktadır. Mutluluk genellikle bugüne yönelik iken; anlamlılık geçmiş, bugün ve gelecek ile ilgilidir. Mutluluk vermektense almaya yönelik iken, anlamlılık vermek ile ilgilidir (Baumeister ve diğ.,2013:505).

Maslow’a (1970:46) göre insan ihtiyaçlarını hiyerarşik bir düzen içerisinde karşılamaktadır. Alt seviyedeki ihtiyaçların karşılanması kendini gerçekleştirme ve anlam arayışını daha önemli hale getirmektedir. Bu yüzden kendini gerçekleştirme hiyerarşinin en tepesindedir. Maslow’a göre bir insan ne olması gerekiyorsa, o olmalıdır. Her birey kendi potansiyel gücünün farkına varmalıdır. Dinginliğe erişmek adına müzisyen müzik yapmalı, ressam resim ve şair de şiir yazmalıdır. Aksi halde hayat boyunca mutsuz olunacaktır.

Frankl’a (2012:92) göre susamak hissi nasıl suyun varlığının önemli bir kanıtı ise nefes almakta, yaşamın bir anlamı olduğunun kanıtıdır. Dolayısıyla ihtiyaç duyulan olan tek şey, anlamı yaşamdan beklemek değil, bilakis yaşama anlam katmaktır. Yaşamı sorgulamak değil, aksine yaşam tarafından her an sorgulanmayı kabul etmektir. Bu yaklaşıma “Logoterapi” adı verilmiştir. Logoterapi’nin amacı insanları anlamsızlıktan veya “varoluşsal boşluktan” korumaktır. Bu yüzden birey yaşamını anlamlı kılacak şeyler yapmalıdır. Sözel bir eser yaratmak ya da bir iş yapmak insanın yaşamını anlamlı kılabilir. Veyahut bir şey yaşamak ya da insanlarla etkileşim içinde olmak da yaşama anlam katabilir. Kaçınılmaz acıya yönelik bir tavır geliştirmek ise yaşamda anlam oluşturmanın diğer bir yolu sayılır (Frankl,2012:125).

Yalom’a (1980:419-422) göre yaşamdaki anlam sorunsalında iki tartışma zıtlık içermektedir. Birincisi insanoğlunun yaşamda anlama ihtiyacı vardır zira anlamsız, hedefsiz, değersiz bir yaşam insanı büyük bir sıkıntıya sokmaktadır. Hatta anlamsız ve amaçsız bir yaşam bireyin akıl sağlığına zarar verebilmekte, bu kötü gidiş onun hayatını sonlandırmaya kadar sürmektedir. İkincisi, dünya bu sorunsala mutlak bir yanıt verememekte ve insanoğlu ne zaman yaşamın anlamını bulmaya çalışsa nihayetinde anlamdan yoksun olduğuna kanaat getirmektedir. Yalom’ göre bu ikilem içinde en iyisi bireyin dünyanın mutlak anlamsızlığına karşı yaratıcı bir yanıt (*creative response*) ile yaşamını anlamlandırmaya çalışmasıdır. Bu da ancak bireyin kendini bir şeye yürekten adanması, yaratıcılık ve diğerkâmlık ile gerçekleşebilir. Bu yaklaşım Maddi’nin (1967) anlamsızlık kuramı ile benzerlik göstermektedir. Maddi’ye (1967:311) göre anlamsızlık bir varoluşsal nevroz halidir. Varoluşsal nevroz insanda üç seviyede meydana gelmektedir. Bilişsel seviye, “anlamsızlığı”, duygusal seviye “duyarsızlığı” (empati yoksunu ve duygusuzluk), davranışsal seviye ise “amaçsızlık ve eylemsizliği” temsil etmektedir.

Yalom hastalarının yaşamlarına anlam katmak adına varoluşçuluk prensiplerine dayalı bir terapi metodu geliştirmiştir. Varoluşçuluğun en önemli temsilcilerinden biri de Sartre’dır. Sartre, “varoluş özden önce geldiğini” iddia etmiştir. Bunu daha iyi nakletmek adına mektup bıçağını metaforunu kullanmıştır. Bıçağı yapan esnaf nihayetinde mektup açmayı hedeflemiştir. Onu yapmadan önce aklında bu fikir vardır. Dolayısıyla mektup açmak bıçağın özünü oluşturmaktadır. Burada öz, varoluştan önce gelmektedir. O halde Tanrının da evreni benzer şekilde yarattığını düşünmek mümkündür. Fakat Sartre’in varoluşçuluk felsefesi aksini iddia etmekte ve Tanrı’yı inkâr etmektedir. Sartre, bu yüzden varoluşun özden önce geldiğini savunmakta ve insanların kendi anlamlarını kendilerinin yaratması gerektiğini söylemektedir (Sartre,1946:2-3).

Pozitif görüşün aksine Baumeister (1991) insanın anlam arayışının başka bir yönüne dikkat çekmiştir. Baumeister, anlamın ancak dört temel ihtiyacın tatmin edilmesi sonucu bulunabileceğini iddia etmiştir. Bu ihtiyaçlardan birinin veya daha fazlasının tatmin edilmemesi halinde kişinin anlam arayışı sekteye uğratacaktır. Bu ihtiyaçlar amaç ihtiyacı, değer ihtiyacı, yeterlilik ihtiyacı ve öz saygı ihtiyacıdır. Amaç ihtiyacı, bireyin geleceğe yönelik hedef belirlemesini ifade etmektedir. Bireyin yaşama nedenidir. Değer ihtiyacı bireyin düşünce ve davranışlarının iyi, doğru ve haklı olduğuna inanması demektir. Yeterlilik ihtiyacı, bireyin olaylar karşısında kontrol ve fark yaratabilme gücünü temsil etmektedir. Öz saygı ihtiyacı ise bireyin kendisi hakkındaki pozitif düşüncelerini ifade etmektedir (MacKenzie ve Baumeister,2014:29-32).

Battista ve Almond (1973:410) anlam arayışına süreç perspektifinden bakmış, gerçek ve nihai bir anlamın olamayacağını iddia etmiştir. Araştırmacılar yaptıkları meta analiz sonucunda birinin yaşamının anlamlı olduğunu ifade etmesiyle aşağıdaki dört şeyi ima edebileceğini belirtmiştir.

a) Birey pozitif bir şekilde hayatını anlamlı kılan bazı kavramlara bağlıdır.

b) Bireyin hayatını anlamlı kılan kavram ona hayatını gözden geçirmesini sağlayacak bir bakış açısı ve geleceğe dönük bir amaç belirlemiştir.

c)Birey hayatını bu kavramla ilişkili veya hedefini gerçekleştirme arzusu üzerine kurmuştur.

d)Birey hedefini gerçekleştirmiştir.

Son zamanlarda alan yazında yaşamın anlamı kavramını Terör (Dehşet) Yönetimi Teorisi ile açıklanmaya çalışıldığını da görmekteyiz (Hefferon ve Boniwell, 2018:87) (Sezer,2012:218). Bu teori canlı kalma ve yaşamı sürdürme ihtiyacı ile ölümün kaçınılmaz olduğu gerçeği arasında kalan insanoğlunun içinde doğduğu toplumun inanç ve kültür değerlerine sığınarak yaşamını anlamlandırma çabalarını temsil etmektedir (Pyszczynski ve diğ.,2015:2). Çevresinde gördüğü insanlarla aynı inanç ve kültür değerlerine sahip olduğunu gören birey yaşamını bu şekilde anlamlı kılmakta ve kendine güveni artmaktadır.

1.2. İşin Anlamlılığı

İnsanoğlu yaşamının her kesitinde anlam arayışı içindedir (Frankl,2012:113). Günün önemli bir bölümünü işte geçiren birey tabiatıyla iş yaşamında da anlam aramaktadır. Morse ve Weiss (1955:191) Amerika’da yaptıkları araştırmada işçilere “*şayet size ömür boyu yetecek para miras olarak kalsaydı çalışmaya devam eder miydiniz?*” sorusunu yöneltmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir. Bunun nedeni olarak katılımcılar yaşamlarının amacı olduğunu ve daha büyük bir grup ile iletişim içinde olmaktan vazgeçmeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu da insanın kendi kimlik tanımında ekonomik kaygılardan ziyade sosyal bir ortam içerisinde olmayı ve bir amaca hizmet etmeyi daha öncelikli gördüğüne işaret etmektedir. Nitekim Torbert (1994:61) iyi bir hayatın iyi işten, iyi paradan, iyi arkadaşlardan ve iyi sorulardan oluşan bir kombinasyon olduğunu ifade etmiştir. “İşimin anlamı nedir?” sorusu da iyi sorulardan biridir. Ayrıca Torbert iyi bir işin, çalışanın beceri ve yargısında gelişmeye yol açması gerektiğini öne sürmüştür. İyi bir iş, çalışanın bilinç düzeyini artırmalı, zihinsel ve fiziksel sağlığına pozitif katkıda bulunmalıdır. Her şey öte iyi bir iş, çalışanın kendisinden ziyade başka birinin hayatına değer üretmelidir.

“İş” amaca yönelik aktivitelerdir (akt., Morrin,2008:1). “İşin anlamı” ve “işin anlamlılığı” ise alan yazında birbirinden ayrılmıştır. “Anlamlılık” kavramı, “anlamdan” daha belirgindir ve bir şeyin rasyonel amacını temsil etmektedir (Szöts-Kovats,2013:10). “İşin anlamı” ise bireyin işi hakkındaki yorumu olarak kabul edilmektedir. Bu yorum hem negatif hem pozitif hem de nötr şekilde olabilmektedir. Öte yandan “işin anlamlılığı”, işin pozitif değerini ve önemini ifade etmektedir (Rosso ve diğ.,2010:94) (Geldenhuys ve diğ.,2014:3). Bu pozitif değer hazcı (*hedonik*) bir kabulden ziyade esenlik üreten (*eudaimonic*) bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bir başka deyişle anlamlı bir iş, gelişim ve amaç odaklı olarak kabul edilmektedir (Steger ve diğ.,2012:2).

Uluslararası alan yazında işin anlamlılığı ile ilgili birçok araştırma yapılmasına rağmen kavramın tanımı ve muhtevası ile ilgili bir konsensüs henüz sağlanmamıştır. Kavramın gelişiminde önemli kilometre taşı sayılan kuramsal yaklaşımlarından bazıları şunlardır:

Hackman ve Oldman (1976:256) iş karakteristiği modelinde çalışanların işlerini önemli, kıymetli ve emek vermeye değer gördüklerinde işlerini de anlamlı kabul ettiklerini ileri sürmüştür. Araştırmacılara göre bir işin hissedilen anlamlılığına, işe dair beceri çeşitliliği, görev kimliği ve görevin önemi katkıda bulunmaktadır. Ayrıca hissedilen anlamlılık, hissedilen sorumluluk ve bireyin sonuçlara ilişkin bireysel katkısı, onun iş tatminini ve motivasyonunu etkileyen önemli psikolojik durumlardır.

England-Whitely (1990) çalışanların işlerinden aşağıda belirtilen 11 çalışma amacını umduklarını ve bu amaçlardan birine veya birkaçına ulaşmanın işlerinde anlam seviyesini artırdığını ileri sürmüştür.

- İş, bireye yeni şeyler öğrenmek için fırsatlar sunmaktadır
- Birey, iş arkadaşları ve yöneticileriyle kaliteli bir ilişki içindedir.
- İşte terfi almak için iyi fırsatlar vardır.
- İşte uygun çalışma saatleri vardır.
- İşte çeşitlilik mevcuttur.
- İş ilginçtir.
- İşin iyi bir sosyal güvence imkânı mevcuttur.
- İşin gereksinimleri ile bireyin yetenek ve becerileri arasında uyum vardır.
- İş, iyi bir maaş sunmaktadır.
- İşin iyi fiziksel koşulları mevcuttur.
- İşte bireyin özerkliği (otonomi) mevcuttur (akt., Szöts-Kovats,2013:12)

Isaksen (2000:84) restoran sektöründe çalışan 28 işçi ile yaptığı görüşmede işçiler işlerinin stresli bir iş olmasına rağmen yaptıkları işi anlamlı görerek bu stresi yenebildiklerini ifade etmişlerdir. Araştırmacıya göre bir işin anlamı sekiz kategoriden oluşmaktadır.

- Birey işine veya iş yeri ortamına kendini bağlı hissediyordur.
- Birey iş yerindeki sosyal ilişkiler veya arkadaşları ilgisini çekmektedir.
- Birey işi faydalı ve de büyük bir amaca hizmet adına gerekli görmektedir.
- Birey işin tamamlanmasının başkalarının esenliğine katkı sağlayacağına inanıyordu.
- Birey işinde öğrenmenin ve bir şeyi başarmanın hazzını buluyordu.
- Birey kendi emeklerinin iş sürecinde ve işin gelişiminde önemli katkısı olduğuna inanıyordu.
- Birey işin kendine özgürlük ve özerklik sağladığına inanıyordu.
- Birey işi hakkında sorumluluk ve gurur sahibidir.

Chalofsky (2003:74) işin anlamlılığında bireysel bakış açısını öne çıkarmıştır. Araştırmacıya göre bir işin anlamı bireyin kendi ideal ve tutkusuyla yakından ilişkilidir.

Morrin (2008:4) işin anlamını üç farklı şekilde ortaya koymuştur. Birincisi duygu (sensus) yoğunluktur. Çalışanın gözünden işin önem ve değerini ifade etmektedir. İkincisi çalışan kişinin yönünü (sumo) ifade etmektedir. İşinde ne aradığını ve eylemlerinin onu nereye götüreceğini temsil etmektedir. Üçüncüsü ise birey ile işi arasındaki uyumu (fenemoloji-bağdaşım) temsil etmektedir. Bireyin beklenti ve değerleri ile performansı arasındaki uyumu teşkil etmektedir.

Cheney ve diğerleri (2008:150) araştırmalarında bireyin işinde bazı şartları bulması halinde anlamı da bulacağını iddia etmiştir. Bu şartlar şöyledir:

- a) Birey işinde bir amaç görürse
- b) Birey işiyle duygusal bir bağ oluşturabiliyorsa
- c) Birey işine karşı aidiyet duygusu oluşturabiliyorsa
- d) İş bireye bir etki alanı oluşturuyorsa

- e) İşi, bireyin yetenek ve becerileri kullanma ve geliştirme imkânı sağlıyorsa
- f) İşi, bireyi büyük bir amaca hizmet ettiğine dair bir etki bırakıyorsa
- g) İşi, bireyin düzgün bir şekilde yaşamasını sağlıyorsa işini anlamlı bulacağını ifade etmiştir.

Rosso ve diğerleri (2010:95) işteki anlam ve anlamlılığı dört kaynağa bağlamıştır. Bunlar:

- Öz benlik (The self): Bireyin işi hakkındaki duygu ve düşüncelerinden oluşmaktadır.
- Diğer insanlar: Bireyin işyerindeki insanlarla ilişkisinin hem işyerinde hem de özel hayatındaki yansımalarını temsil etmektedir.
- İş şartları: İş görevleri, örgütsel misyon ve finansal şartlar gibi faktörler bireyin işe dair anlamında etkili olmaktadır.
- Manevi hayat: Birey, işinde manevi bir değer bulduğunda işine dair anlamlılık algısı da o derece derin olmaktadır.

Steger ve diğerleri (2012:3) işin anlamının üç seviyeli bir modelle açıklamaya çalışmıştır. Birinci seviye, çalışanın işine dair amaç ve anlam algısını temsil etmektedir. İkinci seviye işiyle uyum içinde çalışan bireyin bu kazanımını özel hayatındaki anlama da aktarmasını temsil etmektedir. Üçüncü seviyede ise işin, bireyin başka insanlara yardım etmesini veya daha büyük bir amaca hizmet etmesini sağlaması vardır.

Lips-Wiersma ve Wright (2012:660) yaptıkları nitel araştırma neticesinde holistik (bütünsel) bir model geliştirmişlerdir. Bu model anlamlı bir işin dört boyuttan oluşacağını iddia etmiştir. Bu dört boyutun kombinasyonu ve uyumu işin anlamını belirlemektedir.

- Bireyin kendi olabilmesi ve gelişimine katkı sağlaması
- Bireyin başkalarıyla birlik ve dayanışma içinde olması
- Bireyin tam potansiyelini ortaya koyması
- Bireyin başkalarına hizmet edebilmesi

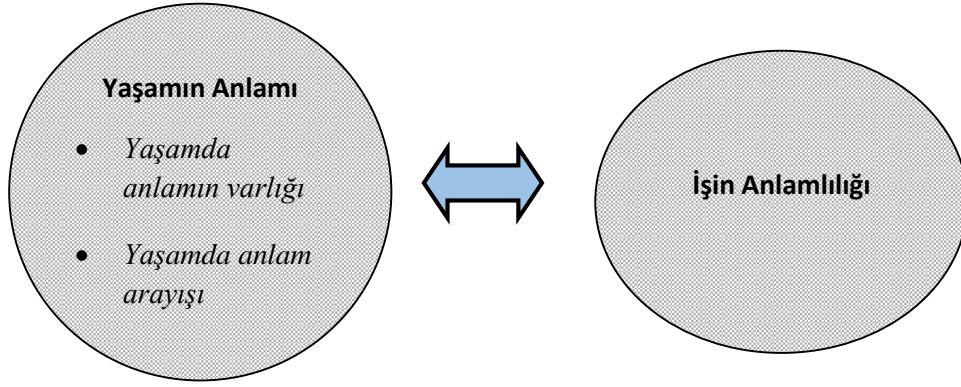
2. YÖNTEM

2.1. Amaç

Bu çalışmada öğretmenlerin mesleklerini icra ederken deneyimledikleri veya hissettikleri anlam ile yaşamdaki anlam arasındaki ilişki tespit edilmek istenmiştir. Yaşamını anlamlı gören bir öğretmen acaba mesleğini de anlamlı mı görmektedir? Ya da tam tersinden düşünürsek mesleğini anlamlı gören bir öğretmen acaba yaşamını da mı anlamlı görmektedir?

2.2. Araştırmanın Değişkenleri ve Hipotez Geliştirme

İnsanın anlam arayışı bazı kuramcılar (Frank, Maddi, Seligman ve Maslow) tarafından pozitif psikoloji kapsamı içinde değerlendirilmiştir. Alan yazında yaşamda anlam varlığının yaşam doyumu (Steger ve diğ.2006), iyi oluş (Doğan ve diğ.,2012) (Zika ve Chambrelın,1992), umut (Feldman ve Synder,2005), mutluluk (Seligman ve Csikszentmihalyi,2000) ve kendini toparlama gücü (resilience) (Wong ve Wong,2012) gibi kavramlarla pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Öte yandan yaşamda anlamsızlık patolojik bir vaka olarak kabul edilmekle birlikte depresyon ve ruhsal hastalıklarla ilişkilendirilmiştir (Steger ve diğ.,2006) (Yalom,1980) (Maddi,1967).Dolayısıyla araştırmalar yaşamdaki anlam varlığının kişiye fiziksel ve ruhsal sağlık bahsettiği yönündedir.Nitekim Steger ve Dik (2009) yaptıkları araştırma sonucunda geniş çapta yaşamında anlam bulan bireylerin işlerindeki anlamdan da tatmin olduklarını tespit etmişlerdir.Bu çalışmada da aynı kaygılarla yapılmıştır. En stresli mesleklerden birini yapan öğretmenlerin yaşam anlamı algılarının işlerinin anlamlılığına yansıyor yansımadağı merak edilmiştir. Keza kutsal bir mesleği icra eden öğretmenlerin işlerinde buldukları anlamın, onların yaşam anlamlarına katkısı olup olmadığı da bir diğer merak konusudur. Bu bağlamda araştırmanın modeli ve hipotezleri aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H1: Öğretmenlerin “işin anlamlılığı” algısı “yaşamın anlamı” algısını pozitif yönde etkilemektedir.

H2: Öğretmenlerin “yaşamda anlam varlığı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında pozitif ilişki vardır.

H3: Öğretmenlerin “yaşamda anlam arayışı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında pozitif ilişki vardır.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Hadımköy Beldesi Merkezinde yer alan ilköğretim ve liselerinde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Hadımköy Merkezinde 2 ilköğretim 2 ortaokul ve 2 lisede toplam 260 öğretmen çalışmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Hadımköy Merkezinde görev yapan 161 öğretmenden oluşmaktadır. Evren büyüklüğü 260 ve örneklem büyüklüğü 161’dir. Bu da evrenin %61’ine tekabül etmektedir. Ayrıca Raosoft örneklem büyüklüğü hesaplama sayfasında gerekli veriler girildiğinde araştırma için yeter sayının 156 olarak görülmektedir (www.raosoft.com).

2.4. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Bu araştırma ilköğretim ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yaşamın anlamı ve işin anlamı arasındaki ilişki türü ve düzeyini saptamaya çalışan ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmada anket metodu ile veri toplama yolu izlenmiştir. Öğretmenlerin yaşam amaçlarını ölçmek için Steger, Frazier, Oishi ve Kaler (2006) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliği Demirdağ ve Kalafat (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçekte 10 ifade yer almaktadır. Ölçek maddelerinin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 10.maddeleri pozitif, 9. maddesi ise (*Hayatımın belirgin bir amacı yoktur*) negatif (recode) hesaplanmıştır. Ölçek “Yaşamda anlam varlığı” (1., 4., 5, 6, ve 9. maddeler) ve “yaşamda anlam arayışı” (2., 3., 7., 8, ve 10. maddeler) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. “Yaşamda anlam varlığı”, bireyin kendi yaşamını önemli, manalı ve değerli görme derecesidir. “Yaşamda anlam arayışı” ise bireyin yaşamının anlamını derinleştirme veya bulma güdüsüdür (Steger ve diğ.,2006:85). Öğretmenlerin işlerini anlamlı bulma algılarını ölçmek için Steger, Dik ve Duffy (2012) tarafından geliştirilen “İş Anlamı Envanteri” kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği Akın ve diğerleri (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonu üç boyutlu (*işin pozitif anlamı, iş vasıtasıyla anlam üretmek, iş vasıtasıyla daha büyük bir amaca hizmet ettiğine inanmak*) olmasına rağmen araştırmamızın örneklemini tek boyutlu bir sonuç vermiştir. Ölçeğin 3.maddesi “*işim, dünyaya herhangi bir fark katmaz*” ters (recode) hesaplanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi, Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılanların demografik özellikleri, katılımcı sayıları ve yüzdeleri ile aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	87	54,0
Kadın	74	46,0
Toplam	161	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %54’ü erkek, % 46’sı kadındır.

Tablo 2: Araştırmaya Katılanların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
18-25	7	4,3
26-30	24	14,9
31-35	52	32,3
36-40	30	18,6
40 üstü	48	29,8
Toplam	161	100,0

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %4,3’ü 18-25 yaş aralığında % 14,9’u 26-30 yaş aralığında, % 32,3’ü 31-35 yaş aralığında, % 18,6’sı 36-40 yaş aralığında ve % 29’u 40 yaş üstü grubundan oluşmaktadır.

Tablo 3: Araştırmaya Katılanların Eğitimine Göre Dağılımları

Eğitim	Frekans	Yüzde (%)
Ön Lisans	7	4,3
Lisans	121	75,2
Yüksek Lisans ve Üstü	33	20,5
Toplam	161	100,0

Tablo 3’de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %4,3’ü ön lisans, %75,2’si lisans ve % 20,5’i yüksek lisans ve üstü eğitim almışlardır.

Faktör analizinde değişkenler arasında korelasyon ilişkisi aranmaktadır. Değişkenler arasında korelasyon azaldıkça faktör analizinin sonuçlarına olan güven de azalmaktadır. P(sign) değeri 0,05’in altında olduğundan Barlett testinin sonucu anlamlıdır. KMO genel kabul gören değer olan 0,5 ‘in üzerinde çıkmış olup araştırmanın örneklem büyüklüğü yeterli seviyededir. Yaşamın anlamı değişkeninin soruları temel bileşenler yöntemi ve Varimax döndürme yöntemi kullanarak sorular analiz edilmiştir. Örneklem yeterlik ölçüsü 0,5’nin altında kalan, faktör altında tek kalan, birbirlerine yakın faktör ağırlıkları olan sorular analizden çıkarılarak yapılan faktör analizinde öz değerleri 1 ve üzerinde olan iki faktör elde edilmiştir (Özdemir A. , 2013:314). Tablo 4a’da görüleceği üzere güvenilirlik analizleri yapıldığında her iki faktörün 0,70 güvenilirlik düzeyinin üstünde olduğu tespit edilmiştir. Toplam açıklanan varyans %64,384 olarak bulunmuştur.

Tablo 4: Yaşamın Anlamı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenilirlik
Yaşamda Anlam Varlığı	Yaşamın anlamının bilincindeyim.	0,740	33,636	0,806
	Yaşamımın belirgin bir amacı vardır.	0,805		
	Yaşamımı neyin anlamlı kıldığını iyi biliyorum.	0,701		
	Tatmin edici bir yaşam amacı keşfettim.	0,705		
	Yaşamımın belirgin bir amacı yoktur.	0,621		
Yaşamda Anlam Arayışı	Daima yaşamımın amacını bulmaya çalışırım.	0,676	30,748	0,834
	Daima yaşamımı önemli hissettirecek bir şey arıyorum.	0,822		
	Yaşamım için bir amaç ya da bir görev ararım.	0,839		
	Yaşamımın anlamını aramaktayım.	0,756		
Toplam			64,384	
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek Geçerliliği				0,790
p değeri				0,000

Tablo 4b: İşin Anlamlılığı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı	Güvenilirlik
İşin Anlamlılığı	İşim kişisel gelişimime katkı sağlar.	0,764	59,925	0,911
	İşim dünyaya herhangi bir fark katmaz.	0,576		
	İşimin hayatımın anlamına nasıl katkı sağladığını biliyorum.	0,756		
	İşimin anlamlı olduğuna dair olumlu hislerim var.	0,842		
	İşimin hizmet verdiğim müşterilere olumlu katkı sağladığımı biliyorum.	0,648		
	İşim kendimi daha iyi anlamama yardım eder.	0,882		
	İşimin tatmin edici bir amacı vardır.	0,781		
	İşim hayatımı anlamlı kılar.	0,877		
Yaptığım iş büyük bir amaca hizmet eder.	0,789			
Toplam			59,925	
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek Geçerliliği				0,932
p değeri				0,000

Tablo 4b’de “İşin Anlamı” soru grubu için yapılan faktör analizinde bu soru grubunun tek boyuttan oluştuğu ve açıklayıcılık oranının %59,925 olduğu ortaya çıkmıştır (KMO=0,932, p=0,000). Elde edilen tek boyutun güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa değerinin 0,911 olması bu faktörün iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Durmuş, Yurtkoru, & Çinko, 2011:89).

Araştırma ile ilgili değişkenlere ait korelasyon katsayı değerleri tablo 5’de verilmektedir. Korelasyon katsayıları tüm bağımsız ve bağımlı değişkenler arasında birebir ve anlamlı bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. İlgili değişkenlere ait çıkarılan ortalama varyans değerinin karekökü alındığında korelasyon katsayı değerlerinin tamamı AVE değerinin karekökünden küçük olarak çıkmaktadır. Korelasyon tablosundan görüleceği üzere Yaşamın Anlamı değişkeninin alt boyutunu olan “Yaşamda anlam varlığı” ile “İşin anlamlılığı” arasındaki ilişkinin pozitif yönde güçlü olduğu görülmektedir. Yine, “İşin anlamlılığı” ile “Yaşamın anlamı” arasında da pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Değişkenlerin Korelasyon Katsayı Değerleri

Değişkenler	1	2	3	4
Yaşamda anlam varlığı	1			
Yaşamda anlam arayışı	,016	1		
İşin Anlamı	,448**	-,017	1	
Yaşamın Anlamı	,507**	,844**	,234**	1

İlk hipotezin “H1: Öğretmenlerin “işin anlamı” algısı “yaşamın anlamı” algısını pozitif yönde etkilemektedir.” test edilmesi için regresyon analizi yapılmış olup tablo 6’de görüleceği üzere test sonuçları elde edilmiştir. (R²=,055, ayarlanmış R²= ,049, p değeri=,003)

Tablo 6: Yaşamın Anlamı ile İşin Anlamlılığı Arası Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta Katsayısı	t Değeri	p Değeri
Constant	3,101	12,295	,000
İşin Anlamlılığı	,234	3,038	,003

Tablo 5 ile tablo 6’deki veriler incelendiğinde “İşin Anlamı” ile “Yaşamın Anlamı” değişkenlerinin aralarında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve regresyon tablosu sonuçlarının anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir ($\beta = -,234$, $t = 3,038$, $p < ,05$). Yani “İşin Anlamı genel olarak “Yaşamın Anlamı” değişkeninin olumlu yönde etkilemektedir. Bu yüzden H1 hipotezi desteklenmiştir.

“İşin Anlamlılığı” ile “Yaşamın Anlamı” değişkeninin alt boyutları olan “Yaşamda Anlam Varlığı” ve “Yaşamda Anlam Arayışı” arasında yapılan çoklu regresyon analizinde değişkenler arasındaki ilişki tablo 7’deki t sayısında görülmektedir (R²=,201, ayarlanmış R²= ,191, p değeri=,000). Bu sonuçlar çerçevesinde “İşin Anlamlılığı” değişkeni ile “Yaşamın Anlamı” değişkeninin alt boyutu olan “Yaşamda Anlam Varlığı” arasında pozitif bir ilişki olduğu ancak “Yaşamda anlam arayışı” alt boyutu ile pozitif yönde bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Değişkenler Arası Çoklu Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta Katsayısı	t Değeri	p Değeri
Constant	1,872	4,557	,000
Yaşamda anlam varlığı	,555	6,308	,000
Yaşamda anlam arayışı	-,015	-,292	,770

Tablo 7’de çıkan değerler doğrultusunda;

İkinci hipotez, “H2: Öğretmenlerin “yaşamda anlam varlığı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında pozitif ilişki vardır.” desteklenmiştir. ($\beta =,484$, $t =5,270$, $p < ,05$)

Üçüncü hipotezde “H3: Öğretmenlerin “yaşamda anlam arayışı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında pozitif ilişki vardır” pozitif yönde bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. ($\beta =-,017$, $t =-,312$, $p > ,05$)

3. TARTIŞMA

Araştırmanın bulguları öğretmenlerin “işin anlamlılığı” algısının “yaşamın anlamı” algısını pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerimizin yaşamın anlamı ve işin anlamlılık düzeyleri ölçek ortalamasının üzerinde çıkmıştır. Bu da öğretmenlerimizin hem yaşamlarını hem de işlerini anlamlı kabul ettiklerini göstermektedir. Öğretmenlerin mesleklerini anlamlı kabul etmelerinin altında yatan birçok faktör mevcuttur. Sözgelimi öğretmen kariyer yapmak, bir fark yaratmak, tutkusunu yerine getirmek, para kazanmak, sosyal bir çevreye ait olmak veya becerilerini ortaya koymak gibi faktörler yüzünden işini anlamlı kabul edebilir. En önemlisi öğretmen, geleceğe umutla bakan, yeteneklerinin farkında olan, üretken, insanlığa karşı kendisini sorumlu hisseden, bilinçli bireyler yetiştirmeyi hedefleyerek işini anlamlı kılabilir. Veyahut öğretmen, işinde manevi bir değer bulduğunda işine dair anlamlılık algısı da o derece derin olmaktadır. Bu zihin düzeyiyle çalışan öğretmenler yaşamlarını da anlamlı kılmakta, hatta bu anlam onları daha mutlu ve üretken biri yapabilmektedir.

Steger ve diğerlerinin (2012) işin anlamını açıkladıkları üç seviyeli modeli temel alarak bu durumu açıklamaya çalışırsak, işiyle uyum içinde çalışan öğretmenin, bu kazanımını özel yaşamındaki anlamına aktarması olarak açıklayabiliriz. Veyahut mesleğinin kazandırdığı imkân ve fırsatlarla başka insanlara veya daha büyük bir amaca hizmet edeceğini düşünerek yaşamını anlam yönünden zenginleştirmesi olarak düşünebiliriz. Nitekim Steger ve diğerleri (2008) “İyi şeyler yaparak iyi olmak” (*being good by doing good*) adlı araştırmasında anlamlı işler yapmanın bireylerin yaşamlarında anlamlılık ve tatmin oluşturmada önemli bir faktör olduğunu tespit etmişlerdir. Torbert (1994) iyi bir hayatın iyi işten, iyi paradan, iyi arkadaşlardan ve iyi sorulardan oluşan bir kombinasyon olduğunu ifade etmiştir. Keleş (2017) bankacılık sektöründe yaptığı çalışmada anlamlı işlerin psikolojik iyi oluşu yordadığını tespit etmiştir. Ceylan ve diğerleri (2005) kamu üniversitelerinin idari çalışanları ile yaptıkları çalışmada işini anlamlı bulan personelin kurumlarına duygusal olarak bağlandıklarını tespit etmiştir

Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin “yaşamda anlam varlığı” algısı ile “işin anlamlılığı” algısı arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Alan yazında, yaşamda anlam varlığının yaşam doyumu (Steger ve diğ., 2006), iyi oluş (Doğan ve diğ., 2012) (Zika ve Chambrelın, 1992), umut (Feldman ve Synder,2005), mutluluk (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000) ve kendini toparlama gücü (resilience) (Wong ve Wong, 2012) gibi kavramlarla pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bu bulgular yüksek seviyede anlam varlığının olumlu duygular ile yakından ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Doğal bir anlam üreticisi olan insan sadece özel hayatın da değil işinde de anlam bulmak isteyecektir. Zira özel hayatında anlamı yakalayan bireyler yaşamlarını anlamlı kılan kaynakları bir süre sonra kendilerine nirengi noktası yapmaktadır. Böylece birey hayatını gözden geçirmesini sağlayacak bir bakış açısı kazanabilmektedir. Bu bakış açısı ona geleceğe yönelik bir amaç sağlayabilmektedir. Birey geri kalan yaşamını bu amacına göre şekillendirmekte, çabalarını bu amaca kanalize edebilmektedir. Nihayetinde işini, yaşamının amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak enstrümanlardan biri olarak görebilmektedir. Nitekim Steger ve Dik (2009) yaptıkları araştırma sonucunda yaşamında anlam bulan bireylerin işlerindeki anlamdan da tatmin olduklarını tespit etmişlerdir

Araştırmalar insanların yaşlandıkça hem yaşamda anlam varlığını hem de yaşamda anlam arayışını yoğun yaşadıklarını göstermektedir (Santos ve diğ., 2012). Araştırmamızın örneklemini oluşturan öğretmenlerin %85'inin 30 yaş ve üzeri olduğu düşünüldüğünde bu eğilimin yoğun şekilde yaşandığını söylemek mümkündür.

“Yaşamda Anlam Varlığı” ile “Yaşamda Anlam Arayışı” aslında iki farklı yapıdır (Steger ve diğ., 2006). “Yaşamda Anlam Varlığı” bireyin yaşamının anlamlı olduğunu, “Anlam Arayışı” ise bireyin yaşamını daha anlamlı nasıl yapacağı ile ilgilidir. Araştırmamızda öğretmenlerde yaşamın anlamı değişkeninin alt boyutu olan “Yaşamda Anlam Arayışı” ile “İşin Anlamlılığı” arasında anlamlı herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Anlam arayışını tespit eden soru köklerine bakıldığında bir gelecek tasavvurunun söz konusu olduğu görülmektedir. “*Bulmaya çalışırım*”, “*aramaktayım*” gibi ifadeler öğretmenlerin yaşamdaki anlamlarını henüz bulamadıkları ve arayış içinde olduğunu göstermektedir. Veyahut mevcut yaşam anlamlarını daha da geliştirmek ve iyileştirmek arzusuyla arayış içinde olduklarını söylemek de mümkündür. Benzer şekilde araştırma sonucunda hem “Yaşamda Anlam Varlığı” (4,13) hem de “Yaşamda Anlam Arayışı” (3,52) düzeylerinin ortalamasının üzerinde olması öğretmenlerin yaşamlarında anlama sahip olmalarına rağmen anlam arayışına veyahut anlamlarını derinleştirme çabalarına devam ettiklerini göstermektedir. Peki, öğretmenlerimizin “Yaşamda Anlam Arayışı” neden “İşin Anlamlılığına” yansımaları olmamıştır?

Frankl (1992) yaşamda anlam arayışını doğal ve sağlıklı bir süreç olarak kabul ederken Baumeister (1991) yaşamda anlam arayışını işlevsiz bir fonksiyon olarak kabul etmiştir. Zira Baumeister'e göre insanlar ancak hayal kırıklığına uğradıklarında anlam arayışına ihtiyaç duymaktadır. Öte yandan insanlar yaşamında anlama sahip iken aynı zamanda anlam arayışında veya anlam arayışında iken aynı zamanda yaşamının anlamını derinleştirme çabası içinde de olabilir. Veyahut insanlar yaşamında anlam olmamasına rağmen herhangi bir anlam arayışında olmayabilir. Steger ve diğerleri (2006) bu seçenekleri bir kavramsal paradoks olarak değerlendirmiştir. Bunun nedeni insanların birçok kaynaktan beslenerek anlam devşirmesi veya anlam arayışında alternatif kaynaklara başvurusudur. Öte yandan bireyin yaşamdaki anlam kaynağı zaman zaman dalgalanma gösterebilmektedir. Sözelimi yaşamının anlamı dünyanın birçok ülkesini gezmek olan birinin bu hedefe ulaşması halinde deneyimlerini bir kitapta toplaması yaşamına renk katan yeni anlam olarak kabul edilebilmektedir.

Yaşamda anlam arayışı doğal ve önemli bir süreçtir. Yaşamında anlam bulamayan birey bunu telafi etmek ve anlamsızlığı gidermek için anlam arayışına girebilmektedir. Keza yaşamında anlam arayışında olan birey aynı zamanda işinde de anlam arayışı içinde olabilmektedir. Ancak araştırmamızda yaşamda anlam arayışı ile işin anlamlılığı arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu durumu öğretmen işini anlamlı bulmasına rağmen yaşamında anlam arayışında alternatif yollara yöneldiğini şeklinde yorumlayabiliriz. Veya öğretmen anlam arayışı ile mevcut yaşam anlamını derinleştirme veya zenginleştirme çabası içindedir. Fakat bu arayışın bizatihi iş ve işin anlamı ile ilişkisi yoktur. Bunu öğretmenlerin meslek hayatlarında geleceğe dair belirsizlikten kaçınma refleksi olarak da kabul edebiliriz. Öğretmen mesleğiyle ilişkin anlamlılık düzeyinde belirgin bir doyuma ulaşmış ve mesleğindeki mevcut veya olası değişikliklerin kendine anlam yaratacağına inanmamaktadır. Ayrıca zaman zaman geçmiş ve gelecek birbirlerinin izdüşümü şeklinde olacağı unutulmamalıdır. Geçmişlerinde işleri ile ilgili birçok başarısız değişiklik yaşamış öğretmen gelecek ile ilgili işlerde de endişe duyabilmektedir.

Alan yazında araştırmamızın bulgularına kısmi benzerlik gösteren araştırmalara rastlanmıştır. Sözelimi Doğan ve diğerleri (2012) araştırmalarında yaşamda anlam varlığının öznel iyi oluşu pozitif yönde etkilediğini fakat yaşamda anlam arayışının öznel iyi oluşu negatif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Yaşamda anlam varlığı öznel iyi oluşu çoğaltırken anlam arayışı azaltan etkisi olmuştur. Aynı şekilde Şahin ve diğerleri (2012) yaşamda anlam varlığının öznel iyi oluş düzeyini çoğaltırken, yaşamda anlam arayışının öznel iyi oluşu azalttığını tespit etmişlerdir. Steger ve diğerleri (2008) yaşamda anlam arayışının hem pozitif hem de negatif duygularla ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmaları sonucunda anlam arayışının depresyon, ruminasyon (halk tabiriyle gamlı baykuş gibi düşünmek), merak, yeni fikirlere açık olma ile pozitif ilişki içinde olduğunu tespit etmişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Anlam eğitimin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Çocukların eğitildiği yer olan okullarda anlamı üretmek ve aktarmak öğretmenlerin elindedir. Bir öğretmen ancak üretebildiği ve sahip olduğu bir şeyi aktarabilir. Bu yüzden yaşamını ve işini anlamlı bulan bir eğitimci sadece öğrenciler için daha etkili bir rol model olarak kalmayacak, aynı zamanda okuluna ve topluma yaşam enerjisi kazandıracaktır. Ne var ki anlam üretmek ve aktarmak insani faktörlere bağlıdır. Yüksek beşerî enerji gerektirmektedir. Dolayısıyla patolojik bir vaka olan “anlamsızlık” kavramı öğretmenler ve okullar için uzak bir seçenek değildir. Bu yüzden bir öğretmenin yaşamına ve işine anlamlılık penceresinden bakması oldukça önemlidir. Çünkü yaşamını anlamlı gören öğretmen eğer işini de anlamlı görüyorsa mutlu ve üretken bir eğitimci olacaktır. Eğer öğretmen yaşamını anlamlı, işini de anlamsız görüyorsa işi bir zorunluluk haline gelecek veya geçim kaynağı olmaktan öteye geçemeyecektir. Öte yandan yaşamında ve işinde anlam bulamayan öğretmen için işi bir angarya ve hissiz bir eylemden öteye geçemeyecektir. Dolayısıyla böyle bir öğretmenin zamanla hem kendine hem de işine yabancılaşması kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle sistem olarak eğitim sektöründe istihdam edilen kişilerin anlam duygularını erozyona uğratabilecek eylemler ve politikalarından vazgeçilmelidir. Ayrıca öğretmen seçiminde bu mesleğe yüksek anlam yükleyenlere öncelik verilmelidir. Bireysel seviyede ise özellikle eğitim yöneticileri okulda anlamın oluşmasına ortam hazırlayan bir örgütsel kültür ve iklim benimsemelidir. Öğretmenler ise hem özel hayatlarında hem de işlerinde rasyonel anlam peşinde olmalıdır. Ayrıca öğretmenler pozitif psikolojinin pratik uygulamaları ve anlam konusunda bilgi sahibi olmalıdırlar.

Bu araştırmada pozitif psikolojinin temalarından biri olan “Yaşamın anlamı” kavramının öğretmenlik mesleğinin “anlamlılığı” üzerindeki etkisi gözlemlenmiştir. Nitekim araştırma sonucunda yaşamında anlam varlığına sahip öğretmenlerin işlerini de anlamlı gördükleri tespit edilmiştir. Aynı şekilde işini anlamlı gören öğretmen yaşamında da anlamı yakaladığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akın, A., Hamedoğlu, M. A., Kaya, Ç., & Sarıçam, H. (2013). “Turkish version of the work and meaning inventory (WAMI): Validity and reliability study”. *Journal Of European Education*, 3(2), ss. 11-16.
- Baggini, J. (2015).” Bütün bunlar ne anlama geliyor? felsefe ve hayatın anlamı”. Pegasus Yayınları, İstanbul
- Battista, J. and Almond, R (1973).” The development of meaning in life”. *Psychiatry: Interpersonal And Biological Processes*, 36:4, pp.409-427
- Baumeister, R.F., Vohs, K.D., Aaker, J.L. & Garbinsky, E.N. (2013). Some key differences between a happy life and a meaningful life, *The Journal Of Positive Psychology*,8(6),pp.505-516
- Camus, A. (2017).” Sisifos söyleni”. Can Yayınları,37.Basım, İstanbul
- Ceylan, A., Çöl, G., & Gül, H., (2005). “İşin anlamlılığını belirleyen sosyo-yapısal özelliklerin güçlendirmeye olan etkileri ve sonuçları üzerine bir araştırma”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (1), ss.35-51.
- Chalofsky, N. (2003). “An emerging construct for meaningful work”. *Human Resource Development International*, 6, pp. 69–83.
- Cheney, G., Zorn, T.E. Planalp, S. & Lair, D.J. (2008).” Meaningful work and personal/social well-being, organizational communication engages the meaning of work”.*Communication Yearbook* 32, pp. 138-185
- Csikszentmihalyi, M. (1990). “Akış mutluluk bilimi”. Buzdağı Yayınevi,2.Baskı, Ankara
- Demirdağ, S., ve Kalafat, S. (2015). “Yaşamın anlamı ölçeği (YAÖ): Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16(2), ss.83-95.
- Doğan, T., Sapmaz, F., Tel, F.D., Sapmaz, S., & Temizel, S. (2012).” Meaning in life and subjective well-being among Turkish university students”. *Procedia-social And Behavioral Sciences*,55,pp.612-617

- Durmuş, B., Yurtkoru, S., & Çinko, M. (2011). "Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi". Beta Yayınları, İstanbul
- Emmons, R. A. (2003)." Personal goals, life meaning and virtue: Wellsprings of a positive life. In C. L. M. Keyes and J. Haidt (Eds.)". Flourishing: Positive psychology and the life well-lived, Washington, DC: American Psychological Association, pp. 105–123
- Feldman, D.B.and Snyder, C.R. (2005)." Hope and the meaningful life: Theoretical and empirical associations between goal-directed thinking and life meaning". Journal Of Social And Clinical Psychology, Vol. 24, No. 3, pp. 401-42
- Frankl, V.E. (2012)." İnsan anlam arayışı". Okuyan Us Yayın Eğitim, VI. Baskı, İstanbul
- Geldenhuys, M., Taba, K.& Venter, C.M (2014)." Meaningful work, work engagement and organisational commitment".SA Journal Of Industrial Psychology,40(1), pp.1-10
- Göka, E.(2014)."Hayatın anlamı var mı?".Timaş Yayınları,2.baskı, İstanbul
- Hackman, J.R.and Oldman, G.R. (1976)." Motivation through the design of work: test of a theory".Organizational Behavior And Human Performance,16,pp.250-279
- Hefferon, K., ve Boniwell, I. (2018)." Pozitif psikoloji, kuram, araştırma ve uygulamalar".Nobel Akademik Yayıncılık,1.Basım, Ankara
- Hick, J.A. and King, L.A. (2009)." Meaning in life as a subjective judgment and a lived experiences". Social And Personality Psychology Compass,3/4, pp.638-653
- Isaksen, J. (2000). "Constructing meaning despite the drudgery of repetitive work". Journal Of Humanistic Psychology, 40, pp. 84-107.
- Keleş, H.N. (2017)." Anamlı iş ile psikolojik iyi oluş ilişkisi". The Journal Of Happiness & Well-being,5(1), ss.154-167
- Lips-Wiersma, M.and Wright, S.(2012)."Measuring the meaning of meaningful work: Development and validation of the comprehensive meaningful work scale".Group & Organization Management,37 (5),pp.655-685
- MacKenzie, M.J. and Baumeister, R.F. (2014)." Meaning in life: Nature, needs, and myths". Springer Science Business Media, Chapter 2., pp.25-37
- Maddi, S. (1967)." The existential neurosis". Journal Of Abnormal Psychology, 72, pp.311-325.
- Martela, F.and Steger, M.F. (2016)." The three meaning of meaning of life: Distinguishing coherence, purpose and significance".The Journal Of Positive Psychology,11(5),pp.531-545
- Maslow, A.H. (1970). "Motivation and personality". Harper & Row publishers, Psychological review, s.1-395.
- Messerly, J.G.(2012)."The meaning of life".Durant & Russell Publishers, USA
- Morrin, E. (2008)."The meaning of work, mental health and organizational commitment".IRRSST Studies and research projects, Report R-585,pp.1-62
- Morse, N.C.and Weiss, R.S. (1955)." The function and meaning of work and the job".American Sociological Review,20,pp.191-198
- Onur, F. (2016)." Sorgulanmamış bir hayat yaşanmaya değer mi?". Beytülhikme An International Journal Of Philosophy,6(1), ss.307-322
- Özdemir, A. (2013)." Yönetim biliminde ileri araştırma yöntemleri ve uygulamalar". Beta Yayınları, İstanbul
- Pyszczynski, T., Solomon, S., &Greenberg, J. (2015)." Thirty years of terror management theory". Elsevier,pp.1-73
- Reker, G.T. and Wong, P.T. P (1988)." Aging as an individual process: toward a theory of personal meaning, emergent theories of aging".Springer Publishing Company, Chapter 11,pp.214-246

- Reker, G.T., Peacock, E.J. & Wang, P.T.P. (1987).” Meaning and purpose in life and well-being: A life-span perspective”. *Journal of Gerontology*,42(1), pp.44-49
- Rosso, B.D., Dekas, K.H.& Wrzesniewski, A. (2010).” On the meaning of work: A theoretical integration and review”. *Elsevier Research In Organizational behavior*,30,pp.91-127
- Santos, M. C. Magramo, C. Oguan, F., Paat, J. J., & Barnachea, E. A. (2012). “Meaning in life and subjective well-being: Is a satisfying life meaningful?”. *Researchers World: Journal of Arts, Science & Commerce*, 4 (1), 32-40.
- Seligman, M.E. P. and Csikszentmihalyi, M. (2000).” Positive Psychology, An introduction”. *American Psychologist*,55 (1), pp.5-14
- Seligman, M.E. P. (2002).” Authentic happiness”. Free Press, New York
- Sezer, S. (2012).” Yaşamın anlamı konusuna kuramsal ve psikometrik çalışmalar açısından bir bakış”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Dergisi*,45(1), ss.209-227
- Sharon, Y.(2014).”Meaning in life through children’s eyes: The views and experiences of eight year old children in İsrail”.Dissertation For The Degree Of Doctor Of Philosophy, University Of Sussex
- Steger, M., Kashdan, T., Sullivan, B. & Lorentz, D. (2008). “Understanding the search for meaning in Life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning”. *Journal Of Personality*,76, pp.199-228.
- Steger, M.F. and Dik, B.J. (2009).” If one is looking for meaning in life, does it help to find meaning in work”. *Applied Psychology: Health And Well-being*,1(3),pp.303-320
- Steger, M.F., Dik, B.J., & Duffy, R.D. (2012).” Measuring meaningful work: The work and meaning inventory (WAMI)”. *SAGE Journal of Career Assesment*,20 (3), pp.322-337
- Steger, M.F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006).” The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life”. *Journal Of Counseling Psychology*,53(1),pp.80-93
- Steger, M.F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A., & Lorentz, D. (2008).” Understanding the search for meaning in life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning”. *Journal Of Personality*, 76, pp.199-228.
- Steger, M.F., Kashdan, T.B., Oishi, S. (2008).” Being good by doing good: Daily eudaimonic and well-being”. *Journal Of Research In Personality ELSEVIER*,42, pp.22-42
- Steger, M.F. and Martele, F. (2015).” The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose and significance”.*The journal Of Positive Psychology*,11(5),pp.531-545
- Szöts-Kovats, K. (2013).” The meaning of work and individual’s sensemaking-from the perspective of human resource managers”.*Corvinus University of Budapest, Management and Business Administration Doctoral School, Ph. D.Dissertation*
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S.V., Kaya, S., & Pala, H. (2012).” Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın rolü”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,20(3), ss.827-836
- Torbert, W.R. (1994).” The good life: Good money, good work, good friends, good questions”.*Journal Of Management Inquiry*,3(1),pp.58-66
- Vazeou-Nieuwenhuis, A. (2014).” Pondering purpose: The search for meaning in life as motivated social cognition”.*Master Of Science In Psychology, University of Pittsburg*
- Yalom, I. (2000).” Annem ve hayatın anlamı psikoterapi hikâyeleri”. *Kabalcı Yayınevi*,1.Basım, İstanbul
- Yalom, I.D. (1980).” Existential psychotherapy”. *Basic Books, New York*
- Zika and Chambrelın, K. (1992).” On the relation between meaning in life and psychological well-being”. *British Journal Of Psychology*, 83 (1), pp.133-146.

İnternet Kaynakları

Burton, N. (2018). God and the meaning of life. <https://www.psychologytoday.com>.

www.raosoft.com

Sartre, J.P. (1946). "Existentialism Is a Humanism". <http://www.mrsmoser.com>

Wong, P.T.P and Wong, L.C. J. (2012), A Meaning-centered approach to building youth resilience.
<http://www.drpaulwong.com/documents/HQM2-chapter27.pdf>